Gweirgloddiau gorlifdir yng Nghymru a Lloegr: Rheoli arfer gorau

Mae gweirgloddiau gorlifdir cyfoethog o ran eu blodau, a arferai fod yn gyffredin yn nyffrynnoedd afonydd, yn addasu'n berffaith i lifogydd, pori a thorri. Roeddent yn werthfawr iawn am fod eu gwair maethlon yn cadw anifeiliaid fferm yn fyw ac iach dros y gaeaf. Maent yn adfer yn dda ar ôl llifogydd, pan gaiff gwaddodion afon cyfoethog o ran eu maetholion eu dyddodi fel gwrtaith naturiol, ac maent yn gynhyrchiol yn ystod sychder oherwydd eu pridd ffrwythlon a'u planhigion gwreiddiau dwfn.

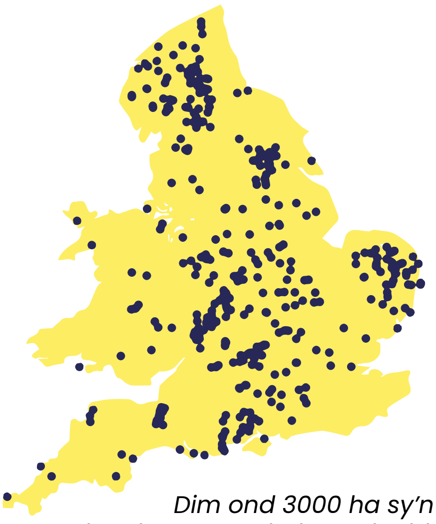

Dim ond 3000 ha sy'n weddill erbyn hyn, 1% o'u hehangder blaenorol.

Llun Gan: Mike Dodd

Mae'r rhan fwyaf o weirgloddiau gorlifdir traddodiadol cyfoethog o ran eu blodau wedi cael eu hadeiladu arnynt, wedi'u cloddio am fwynau, wedi'u draenio, wedi'u chwistrellu, wedi'u haredig neu wedi'u hail-hadu.

Rydym yn fwyfwy ymwybodol pa mor ddefnyddiol yw'r cynefinoedd hyn oherwydd y buddiannau niferus a ddarperir ganddynt:

- Systemau hunangynhaliol sy'n cynhyrchu cig iach a gwair heb fod angen cemegion.
- Helpu pryfed sy'n peillio fel gwenyn a phryfed hofran
- Storio carbon a llifddyfroedd
- Ail-feithrin priddoedd
- Gostwng lefelau siltio a llygredd mewn afonydd.

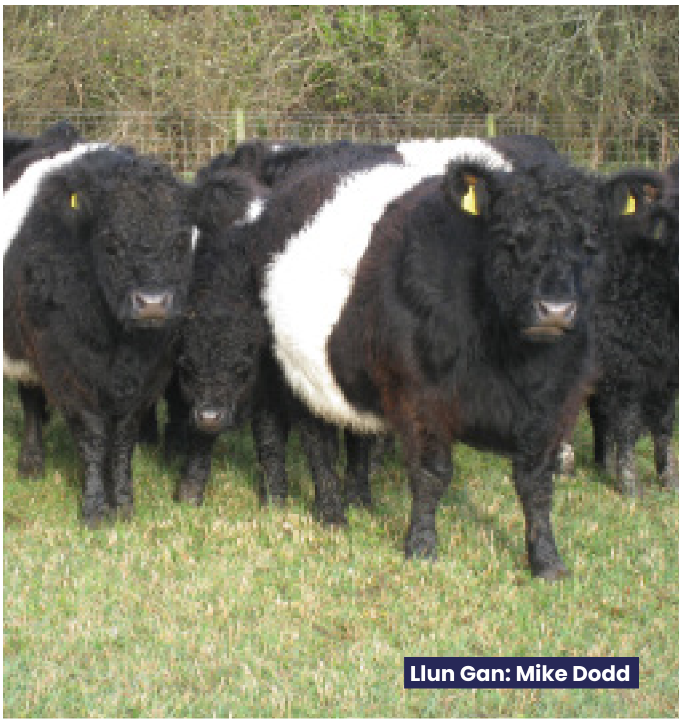

Llun Gan: Mike Dodd

Gofynion rheoli

1. *Torri gwair yn flynyddol*
   Mae'r rhan fwyaf o weirgloddiau yn cael eu cau yn y gwanwyn, ac yna'u torri am wair pan fydd y glaswellt yn blodeuo ym mis Mehefin neu fis Gorffennaf, yn dibynnu ar y tywydd. Mae'n rhaid torri bob blwyddyn er mwyn atal y llystyfiant rhag mynd yn arw ac er mwyn atal maeth rhag cronni. Mae gweirgloddiau heb eu rheoli'n colli amrywiaeth yn gyflym ac yn cael eu rheoli gan laswelltydd twmpathog a pherlysiau tal fel ysgall ac efwr.

   Mae'r cnwd o wair yn is nag ydyw o laswelltiroedd wedi'u rheoli'n ddwys, ond mae gwair o weirgloddiau yn hynod faethlon, gan gynnwys microfaetholion a chyfansoddion meddyginiaethol hanfodol ar gyfer iechyd da byw. Caiff y gwair o'r ansawdd gorau ei gynhyrchu o'r cymunedau planhigion cyfoethocaf.

   Mae union amseru'r torri yn dibynnu ar yr amodau tywydd mynychaf – mae angen torri gwair gweirgloddiau pan fydd yn barod, rhwng canol mis Mehefin a chanol mis Gorffennaf fel rheol.

2. *Ail doriad neu bori adladd*
   Os bydd digon o laswellt wedi tyfu erbyn mis Medi, caiff gweirgloddiau gorlifdir eu torri eto neu eu pori, a hynny gan wartheg fel arfer. Y peth gorau yw symud anifeiliaid sy'n pori pan fydd y pridd yn llawn dŵr er mwyn atal pridd rhag cywasgu. Ar safleoedd sychach, bydd da byw yn pori ar ddechrau'r gwanwyn cyn cau'r weirglodd unwaith eto am wair o ganol i ddiwedd mis Ebrill.

Llun gan: Alan Markham

3. *Seilwaith ffosydd a draenio*
   Mae cynnal a chadw ffosydd, gwteri a draeniau arwyneb yn rheolaidd yn helpu i symud llifddwr yn effeithlon ac yn cadw'r pridd yn awyrog, sy'n hollbwysig i gynnal gweirglodd amrywiol a chynhyrchiol.

4. *Rheoli planhigion ymwthiol neu annymunol*
   Weithiau, mae'n bosibl y bydd angen rheoli planhigion fel creulys y gors, hesg swmpus neu ysgall y maes. Os oes modd, gwneir hyn gan ddefnyddio ffyrdd ffermwrol fel torri, yn hytrach na defnyddio chwynladdwyr a all fod yn niweidiol iawn.

Pwyntiau allweddol

Mae torri'r gwair yn rheolaidd yn hanfodol er mwyn cynnal amrywiaeth. Mae angen i amser torri a phori ymateb i amodau ym mhob blwyddyn yn hytrach na chael ei benderfynu gan ddyddiadau calendr penodol.

Nid oes angen gwrteithiau a chwynladdwyr artiffisial a byddant yn niweidiol. Gellir rheoli chwyn trwy dorri yn hytrach na chwistrellu.

Ble i gael cyngor

Gellir dod o hyd i lawer mwy o gyngor manwl ar ein gwefan: www.floodplainmeadows.org.uk

Mae Llysgenhadon FMP wedi'u hyfforddi ac maent ar gael mewn sawl sir i roi cyngor yn lleol.

Gweler nodyn cyngor 'Adfer a chreu gweirgloddiau gorlifdir newydd yng Nghymru a Lloegr'

Gall Natural England a Cyfoeth Naturiol Cymru gynnig cyngor ar reoli gweirgloddiau gorlifdir, yn enwedig os ydych yn rhoi cymorth drwy gynlluniau amaeth-amgylchedd.

Gall eich Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt lleol gynnig arweiniad a chyngor www.wildlifetrusts.org

Gall Asiantaeth yr Amgylchedd (Lloegr) a Cyfoeth Naturiol Cymru roi gwybodaeth am lifogydd ac ansawdd dŵr, yr angen am asesiadau risg o lifogydd a thrwyddedau eraill os ydych yn cynllunio unrhyw waith.

Floodplain Meadows Partnership

The Open University